

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовео комисију 1. 11. 2023. Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен: 1. Др Сања Јосифовић Елезовић, редовни професор, ужа научна област Специфични језици: енглески језик, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, председник Комисије; 2. Др Данијела Кулић, ванредни професор, ужа научна област Англистичка лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, ментор; 3. Др Снежана Зечевић, доцент, ужа научна област Англистичка лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан Комисије.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Анита, Ванко, Јанковић
2. Датум рођења, општина, република: 30. 8. 1978. Врање, Република Србије
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: -
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: -
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
КОМБИНОВАНИ МОДЕЛ НАСТАВЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА НА ТЕРЦИЈАРНОМ СТЕПЕНУ ОБРАЗОВАЊА: ПРОБЛЕМИ, ИЗАЗОВИ И ПОТЕНЦИЈАЛНА РЕШЕЊА
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација Аните Јанковић под називом <i>Комбиновани модел наставе енглеског језика на терцијарном степену образовања: проблеми, изазови и потенцијална решења</i> има 252 стране текста, укључујући списак литературе и прилоге, штаманих форматом Times New

Roman, фонтом 12 са проредом 1,5. Поред претходно датог резимеа на српском, енглеском и руском језику, дисертација је структурно подељена у осам текстуалних поглавља.

I Увод (стр. 1–7): У овом делу су представљени *предмет рада* који је утврђивање когнитивних и афективних ставова наставника и задовољство студената током и након примене модела комбиноване наставе, који се спроводи имплицитно на факултетима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици; и *циљеви рада* који су а) идентификација и селектовање чињеница и ставова у постојећим теоријама учења страног језика како би се пронашла адекватна подршка програму комбинованог модела учења; б) испитивање афективних и когнитивних ставова наставника и студената о употреби дигиталне технологије у настави; ц) утврђивање нивоа дигиталне компетенције наставника и студената; и д) испитивање правца кретања ставова наставника и задовољства студента у контексту модела комбиноване наставе у последњој декади. У даљем тексту су наведене *хипотезе* којих има шест: х1) Ставови наставника и студената утичу на ефикасност примене модела комбиноване наставе; х2) Наставници исказују виши ниво анксиозности током онлајн компоненте наставе (у поређењу са традиционалним приступом); х3) Студенти исказују виши ниво анксиозности током онлајн компоненте наставе (у поређењу са традиционалним приступом); х4) Наставници и студенти не поседују дигиталне вештине неопходне за успешну примену модела комбиноване наставе; х5) Наставници и студенти имају сличне ставове о моделу комбиноване наставе; и х6) Формална обука наставника и студената је обавезни услов за успешну примену модела комбиноване наставе.

II Теоријски оквир (стр. 8–88) У овом поглављу се говори о теоријама и приступима учења страног језика у традиционалном контексту учионице и непосредне комуникације, као и у виртуелном простору као додатној димензији учења у комбинованом моделу. Као теоријска основа овог модела узети су принципи теорије социјалног конструктивизма. Ова теорија преведена у педагогију се базира на неколико принципа: а) сва концентрација је усмерена на учење, па је контрола у рукама студената за разлику од приступа чији је циљ постигнуће и у којем сва контрола почива на наставницима; б) учење у овој парадигми је првенствено друштвени процес, па су студенти равноправни учесници у том процесу, а наставници су организатори процеса или фасилитатори; и ц) оцењивање, учење и подучавање чине један комплексан систем, а ова теорија реafirмише њихов међузависан однос. Закључено је да је важно уважити таксономију дигиталних компетенција и уврстити различите начине активног учења у виртуелном простору, као што је колаборативно учење и етичка употреба дигиталних ресурса. Разграничење између онлајн учења, ванредне наставе на даљину и комбинованог учења важно је због планирања наставних материјала и активности у одговарајућем контексту, искуства актера и њихових ставова и одређења циља наставне методе и интеракције између наставника и студената.

III Дигитална писменост (стр. 89–98) У овом поглављу се расправљало о концепту дигиталне писмености и њеном доприносу остварењу циљева одрживог развоја у високом образовању, посебно код учења енглеског језика на терцијарном нивоу. Дигитална писменост је дефинисана као скуп вештина које су потребне појединцима за употребу дигиталних алата у остваривању својих циљева. То укључује читање и писање, као и шири распон вештина, попут критичке евалуације садржаја на мрежи и стварања и дељења мултимедијалног садржаја. Овде се говорило о предностима примене концепта дигиталне писмености у високом образовању и њеном потенцијалном утицају на реформу наставног процеса. Појам мултимодалне писмености се такође уводи и користи се за означавање вештина потребних у новим комуникацијским медијима за читање, слушање, реаговање и

стварање мултимодалних и дигиталних артефаката. У закључку се наглашава важност проучавања мултимодалне писмености у образовању.

IV Истраживање 1: Ставови и компетенције наставника – студија пресека (стр. 99–118)

Да би се побољшала интеграција дигиталне технологије у настави и постигли бољи резултати учења, важно је разумети ставове наставника према коришћењу технологије у наставној пракси. Позитивни ставови наставника могу довести до већег степена употребе, боље интеграције технологије, већег ангажовања и мотивације ученика, као и побољшања исхода учења. Сходно томе, циљеви ове студије пресека су испитивање афективних и когнитивних ставова наставника о коришћењу дигиталне технологије у настави и утврђивање нивоа њихове дигиталне компетенције. Студија има две хипотезе: прва се односи на анксиозност наставника током онлајн наставе у поређењу са традиционалним приступом, док друга предвиђа да наставници не поседују дигиталне вештине неопходне за успешну примену модела комбиноване наставе. У овој студији пресека коришћен је упитник Ставови према компјутерима (енгл. *Attitudes Toward Computers Instrument*), како би се добила општа слика о узорку. Ова скала укључује процену независних варијабли (пол и искуство у настави) и зависне варијабли (став према дигиталној технологији). Као допуна овом упитнику, студија још укључује и квалитативну технику интервјуа која има за циљ да допуни слику о ставовима наставника као и самопроцену њихових дигиталних вештина. У студији је учествовало 108 наставника Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

V Истраживање 2: Задовољство студената – студија пресека (стр. 119–140)

Задовољство студената је кључни фактор у осигурању квалитета у високом образовању, посебно у моделу комбиноване наставе. Висок ниво задовољства студената указује на квалитетно искуство учења које испуњава потребе студената и њихова очекивања. Задовољство студената је, такође, повезано са њиховом мотивацијом, студенти који су задовољни својим искуством учења су мотивисанији, што може довести до активнијег учешћа и више стопе задржавања информација. Сходно томе, истраживање ставова студената о примени дигиталне технологије у настави је веома важно за унапређење квалитета образовања и успешну примену модела комбиноване наставе. Когнитивни ставови студената о употреби дигиталне технологије и њихове дигиталне компетенције и навике су кључни фактори. Постављене хипотезе у истраживању указују на важност проучавања ових фактора како би се утврдиле стратегије за унапређење образовања и ефикасне методе за примену дигиталних алата у настави. Сходно томе, специфични циљеви ове студије пресека су испитивање когнитивних ставова студената о употреби дигиталне технологије у настави и утврђивање нивоа дигиталних компетенција и навика студената кроз њихову самопроцену. За потребе ове студије коришћене су две скале, Упитник за самопроцену дигиталних вештина и навика студената и Упитник о когнитивним ставовима студената према примени дигиталне технологије у настави. У овој студији пресека учествовало је 129 студената са студијског програма Енглески језик и књижевност који су у периоду од 2020. до 2022. године похађали комбиновану наставу из предмета Савремени енглески језик (заступљен на све четири године првог циклуса студија).

VI Дискусија: Компаративна анализа (стр. 141–152)

Метода компаративне анализе се овде користи за упоређивање ставова и задовољства наставника и студената као два битна фактора за анализу успеха примене модела комбиноване наставе у оквиру приступа одоздо према горе (енгл. *bottom up*). Поређење се врши и по временској оси, тј. даје се преглед прогресивне промене у ставовима наставника и задовољству студената у периоду од 2013.

године када је овај модел први пут експериментално примењен у настави енглеског језика на Филозофском факултету у Косовској Митровици преко периода ванредне наставе на даљину у јеку пандемије, до нормализације наставе 2022. године када се овај модел задржао као стандардна пракса. За потребе овог истраживачког пројекта, примарни циљ ове анализе је да се испита пета хипотеза постављена на почетку, а то је да наставници и студенти имају сличне ставове о моделу комбиноване наставе. Након квантитативне анализе података у претходна два поглавља, у овом поглављу ће ти подаци бити основа за компаративну анализу како би се идентификовале заједничке тачке које ће бити представљене у контексту одабране литературе. Други циљ је да се представи узлазни тренд у позитивном односу према дигиталној технологији током година примене модела комбиноване наставе, па се компаративна анализа користила за поређење резултата добијених у овом истраживачком пројекту са претходним студијама аутора.

VII Обука у комбинованој настави: предлог програма (стр. 153–210) У овом поглављу предложен је програм континуираног професионалног усавршавања за наставнике по моделу комбинованог учења. Излистане су предности оваквог приступа као што су флексибилност, економичност и једноставност стварања образовних заједница. Описана је пилот-реализација овог програма обуке који има за циљ осигурање квалитета наставе и успостављање добре праксе. Такође, представљене су и смернице за побољшање будућих реализација овог програма. Наиме, програм треба да буде мање интензиван и треба да постоји консензус о врсти дигиталних алата и платформи за учење на институционалном нивоу. Препоручује се циклична структура која ће задовољити специфичне потребе наставника, са састанцима лицем-у-лице за анализу потреба и обраду теоријских концепата, док асинхрона онлајн компонента треба да буде усмерена на независни рад учесника у креирању материјала и активности за студенте, а синхрона онлајн компонента буде резервисана за дискусију и анализу искустава и напретка учесника. Програм обуке такође треба да обухвати израду нових или прилагођавање постојећих наставних материјала за употребу у виртуелној учионици. Коначно, на крају је представљен пример наставне припреме за први час предмета 20.EO1O01 Савремени енглески језик 1, на првој години студија Енглеског језика и књижевности на Филозофском факултету у Косовској Митровици по комбинованом моделу, тачније допунском типу комбинованог учења усмереном ка споља.

VIII Закључак (стр. 211–215) У закључку су сумирани теоријски и емпиријски резултати дисертације у контексту постављених циљева и хипотеза.

Потом следи списак *Литературе* (стр. 216–232) и одељак Прилози (стр. 233–252) у коме су дати *Транскрипт интервјуа* (стр. 233–241); *Листа дигиталних алата наведених у раду* (стр. 242–246); *Списак фигура* (стр. 147–252); биографија аутора (стр. 253) и обавезни административни формулари (стр. 254–257).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Аните Јанковић под називом *Комбиновани модел наставе енглеског језика на терцијарном степену образовања: проблеми, изазови и потенцијална решења* за предмет истраживања има утврђивање ставова когнитивних и афективних ставова наставника према примени дигиталне технологије у настави и задовољство студената моделом комбиноване наставе на факултетима Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Овај истраживачки проблем је релевантан из неколико разлога. Прво, комбинована настава један је од приоритета стратегије развоја високог образовања у Србији до 2030. године која предвиђа систематизацију иновативних наставних метода и имплементацију информационо-комуникационих технологија у настави и учењу

(акција ВО-ЗД23). Затим, интеграцијом нових облика електронске наставе, система за управљање учењем и све богатијим искуством на дигиталним уређајима показало се да модел комбиноване наставе може да пружи флексибилност неопходну не само у времену кризе као сада већ и за будућност високог образовања. Коначно, развој вишеструке писмености један је од општих циљева високог образовања, а развој студија на даљину један од приоритета акредитације. Модел комбиноване наставе може задовољити све ове захтеве.

Дисертација се састоји од два комплементарна дела: теоријски и емпиријски. У теоријском делу рада коришћене су дескриптивна метода, метода анализе и синтезе, методе индукције, дедукције и закључавања приликом читања релевантне литературе и апстраховања валидних ставова и резултата у овој области. Представљен је контекст истраживања, постављен је проблем, образложени су циљеве и хипотезе. Предмет истраживања је логично повезан са претходним истраживањима, па је тиме постављена основа за истраживање. Прво је дат преглед теорија и приступа учења страног језика у традиционалном контексту учионице и непосредне комуникације, као и у виртуелном простору као додатној димензији учења у комбинованом моделу, а као теоријска основа овог модела узети су принципи теорије социјалног конструктивизма. Затим се расправља о концепту дигиталне писмености и њеном доприносу остварењу циљева одрживог развоја у високом образовању, посебно код учења енглеског језика у високом образовању. Такође се уводи појам мултимодалне писмености и користи се за означавање вештина потребних у новим комуникацијским медијима за читање, слушање, реаговање и стварање мултимодалних и дигиталних артефаката. Емпиријски део рада чине две студије пресека и компаративна анализа како би се испитале почетне претпоставке на којима се заснива овај истраживачки пројекат.

У првој студији пресека спроведена је анкета помоћу инструмента за оцењивање ставова према компјутерима. Анкета је садржала осам ставки и три компоненте става: афективну, когнитивну и бихејвиоралну. Додатно, квалитативна техника у облику интервјуа спроведена је како би се допунили резултати анкете и одредио ниво дигиталних вештина наставника кроз самопроцену. Укупно је учествовало 108 наставника са Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Једна новина коју су резултати показали је да су наставници имали позитиван став према примени дигиталне технологије, иако се очекивало да ће исказати висок ниво анксиозности. Млађи наставници са мање радног искуства су имали позитивнији став према дигиталној технологији. Међутим, недавна истраживања су показала да и наставници са дужим радним искуством такође имају позитиван став према технологији што се може узети као резултат већој изложености током ванредне наставе на даљину. Такође, новина је да су жене данас самоувереније у коришћењу дигиталне технологије, што може бити последица смањења баријера које жене виде у недостатку могућности за обуку. Исто тако, верује се да је повећана употреба рачунара у настави смањила родне разлике у ставовима према технологији међу наставницима. Закључак је да жене више вреднују употребу дигиталних технологија у настави, јер су им оне омогућиле лакше повезивање са ученицима и коришћење нових метода наставе које су им помогле да унапреде квалитет наставе. Ови резултати су веома значајни и представљају новину у односу на период пре пандемије. Они указују на значајне промене у ставовима наставника према дигиталној технологији, посебно у погледу смањења родне разлике у ставовима. Ово истраживање даје нови увид у то како се наставници, а посебно жене наставници, прилагођавају новим технологијама и како их користе у настави, што може бити од користи у планирању и развоју образовних политика и програма који ће подстицати дигитализацију високог образовања.

Друга студија пресека има за циљ да испита задовољство студентана применом модела комбиноване наставе и да утврди ниво дигиталних компетенција и навика студената кроз њихову самопроцену. За потребе ове студије коришћене су две скале. Скала за самопроцену дигиталних компетенција је истраживачки инструмент који се састоји од 15 елемената, где су прва два демографске природе (година студирања и пол), а осталих 13 су тврдње које се односе на различите аспекте дигиталних компетенција и дигиталних навика, а испитаник на сваку од њих одговара наводећи степен својих вештина и знања у вези са датим аспектом. Друга скала је нестандардизовани упитник који је направљен по угледу на COLLES Actual (енгл. Constructivist On-Line Learning Environment Survey), упитнику који се користи у оквиру платформе за учење Moodle као мера перцепције студената о њиховом преферираном и стварном окружењу за онлајн образовање. Циљ овог упитника је да се прикупи информација о когнитивним ставовима студената према комбинованој настави, тј. њиховим уверењима о овом начину наставе, као и о нивоу њиховог задовољства овим начином наставе. Упитник је подељен на три дела: 1) демографски подаци; 2) евалуација квалитета наставе; 3) евалуација искуства учења у онлајн компоненти наставе. У овој студији пресека учествовало је 129 студената са студијског програма Енглески језик и књижевност. На основу анализе прикупљених података добијена је слика дигиталних навика и вештина наших студената и потврђено је друго полазно становиште да студентима мањкају критичне дигиталне вештине како би били успешни у комбинованом учењу, што резултира и потврдом треће хипотезе да је формална обука нужна за успешну примену овог модела. Што се тиче степена задовољства студената квалитетом наставе и искуством учења у виртуелном простору, студенти мање уживају у виртуалном искуству учења како њихова година студија напредује. Ово се посебно односи на доступност и разумевање наставних материјала. Међутим, квалитет инструкција има позитивну корелацију са олакшаним учењем, занимљивим материјалима и постигнутим циљевима наставе. Сви ови резултати су поуздани, што указује на стварну везу између ових варијабли и тиме потврђује прву хипотезу ове студије пресека да ставови студената и њихово задовољство утичу на ефикасност примене модела комбиноване наставе. Резултати овог истраживања могу помоћи у развоју стратегија за боље искоришћавање дигиталних технологија у образовању и разумевању утицаја коришћења дигиталних уређаја на академско постигнуће и друге аспекте живота студената.

Коначно, метода компаративне анализе се прво користила за поређење ставова наставника и задовољства студената у циљу испитивања хипотезе да ове две популације имају сличан однос према моделу комбинованог учења. Затим, компаративна анализа се користила за поређење резултата добијених у овом истраживачком пројекту са претходним студијама аутора са циљем да се покаже растући тренд позитивних ставова према дигиталној технологији током година примене модела комбинованог учења што је важно за обезбеђивање квалитета и одрживости модела комбинованог учења на Филозофском факултету у Косовској Митровици. Компаративна анализа резултата добијених анкетирањем наставника и студената је показала сличну самопроцену дигиталних вештина оба подскупа популације при чему су основне вештине као што су коришћење е-поште и претраживање интернета присутне у већини испитаника. Нађено је да су наставници показали већу варијабилност у нивоу дигиталне писмености у односу на студенте. У погледу начина стицања дигиталних вештина, у оба подскупа се издвајају разни облици неформалне обуке. Још једна тачка преклапања се налази у дигиталним навикама испитаника. Наиме, већина испитаника користи дигиталне алате само као помоћна средства у процесу учења или подучавања, а ограничени избор алата које користе је делом последица њиховог ограниченог приступа дигиталној технологији и уређајима, као и недовољног знања о расположивим алатима и њиховој употреби. Стога је врло видљива потреба за формалном едукацијом о

дигиталној технологији и њеним могућностима. Друго, као што је већ неколико пута наглашено, ставови наставника су кључни за успешну примену овог модела наставе, а њихови позитивни ставови према дигиталној технологији су потврђени у овом истраживању што доводи до вишег квалитета наставе. Ово истраживање такође бележи висок степен задовољства студента различитим аспектима квалитета наставе у виртуелном простору што потврђује хипотезу да наставници и студенти имају сличне ставове о овом моделу наставе. Компаративна анализа резултата по временској оси је имала за циљ да утврди узлазну путању позитивног односа наставника и студената према дигиталној технологији у настави енглеског језика у високом образовању. Први налаз је показао да су начини стицања дигиталних вештина и извори помоћи за наставнике остали непромењени. Учесници истраживања, као што је наведено у интервјуима у овом пројекту и као што је често запажено у литератури током овог периода, ослањају се на друге да им помогну у задацима на мрежи. Забележена је општа тенденција видљивог напретка у задовољству наставника употребом дигиталне технологије у образовању. Ова истраживања су идентификовала сличне перципиране предности дигиталне технологије, при чему су личне и професионалне користи највише цењене међу наставничком популацијом. Међутим, узлазни тренд у задовољству студената није јасно изражен. Ипак, студенти имају позитиван став према употреби дигиталне технологије у образовању и свесни су њеног значаја у побољшању интеракције, доступности материјала и постизању исхода учења.

Општи циљ ове докторске дисертације је креирање програма обуке наставника и студената за успешну примену модела комбиноване наставе на основу резултата емпиријског и теоријског истраживања. Направљен је пилот-програм обуке наставника под називом *956 Комбинована настава енглеског језика – предуслови за успешну примену модела*, који је акредитован при Заводу за унапређење образовања и васпитања Републике Србије у организацији Центра за стручно усавршавање у образовању Лесковац за период 2022–2025. године. Програм обуке конципиран је на бази знања и искустава стечених у истраживачком раду кандидаткиње. Листа предуслова која је у фокусу овог програма има за циљ обезбеђење минимума квалитета и успостављање добре праксе и педагошке употребе дигиталне технологије у креирању наставе по моделу комбинованог учења. Приоритетна област стручног усавршавања на коју се програм односи је унапређивање дигиталних компетенција и употреба информационо-комуникационих технологија у реализацији образовно-васпитног процеса. Под претпоставком да наставници имају основна искуства у примени комбиноване наставе у оквиру учења на даљину по хитном поступку у јеку пандемије, основни циљ програма је оспособљавање наставника за систематску и планску примену дигиталне технологије у настави страног језика по комбинованом моделу. Специфични циљеви су: а) упознавање наставника са различитим типовима комбиноване наставе; б) упознавање наставника са предусловима за успешну примену модела комбиноване наставе; в) упознавање наставника са начинима испуњења предуслова за њихове специфичне потребе; г) унапређење свести наставника о важности обезбеђења квалитета онлајн компоненте комбиноване наставе.

Дисертација Аните Јанковић *Комбиновани модел наставе енглеског језика на терцијарном степену образовања: проблеми, изазови и потенцијална решења* по критеријумима заступљеним у анализи и по резултатима анализе представља вредно научно дело и доноси нове научне увиде на пољу методике наставе страног језика, у ужем смислу, будући да се кандидаткиња бави новим приступом или моделом наставе енглеског језика који је актуелан у целом свету. Достижање вишег нивоа компетентности енглеског језика данас обухвата не само познавање и употребу језичких система и вештина које се користе у живој

комуникацији, већ и описмењавање у дигиталној сфери, што води ка вишем нивоу мултиписмености, имепративу у настави било ког страног језика. У ширем смислу, дисертација даје интердисциплинарни допринос јер укључује област информационих-комуникационих технологија, примењену лингвистику, савремену виртуелну комуникацију и образовну критику.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији уз напомену. Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

- Janković, A. V., & Stanojević, G. M. P. (2023). Professor's new clothes: 21st-century teaching competences in higher education. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 53(3), 37-54.
- Janković, A. V. (2023). Approaches to online learning: From imitation to innovation. *Baština*, (60), 527-538.
- Stevanović, A. & Janković, A. (2022). Online Learning and Teachers' Experiences during the COVID-19 Pandemic and their Importance for the Sustainable Economic Development of Education: A Qualitative Approach. *PARADIGMA: Časopis za teoriju i praksu socijalnog rada, specijalne edukacije i rehabilitacije*, 8(1), 71–91.
- Кулић, Д. & Јанковић, А. (2022). Настава на даљину по хитном поступку у условима пандемије на терцијарном нивоу образовања: студентска перспектива. *Баштина*, 32(56), 481–494.
- Kulić, D. & Janković, A. (2022). Teachers' Perspective on Emergency Remote Teaching During Covid-19 at Tertiary Level. *Information Technologies and Learning Tools*, 89(3), 78–89.
- Janković, A. & Diedrichs, P. (2019). Breaking Digital Boundaries: Teachers' Perspective of ICT Implementation, Usability and Need for Training at the University of Priština. In N. Bakić-Mirić, M. Lončar-Vujnović, M. Jakovljević, M (Eds.). *Current Topics in Language and Literature: An International Perspective*, 123-138. Cambridge Scholars Publishing.
- Janković, A. & Diedrichs, P. (2018). Blended-Learning in Higher Education: The Importance of Grass Roots. In M. Lončar Vujnović et al. (Eds). *Science Beyond Boundaries 3: Education Beyond Boundaries*. Kosovska Mitrovica: Faculty of Philosophy. 1(1), pp. 209-220. ISBN 978-86-6349-105-2
- Janković, A., Spasić, D., & Spasić-Stojković, M. (2017). Pedagogical Return on Interactive Whiteboard Investment: Teachers' Beliefs. *Sinteza 2017 - International Scientific Conference on Information Technology and Data Related Research*, Singidunum Univerzitet, Beograd. 1(1), pp. 503 - 510, DOI: 10.15308/Sinteza-2017-503-510
- Јанковић, А. & Јовановић, А. (2016). (ур. и прир.) *Нека разматрања у вези са хибридном учењем*. Универзитет у Приштини – Косовска Митровица. ISBN 978-86-7412-060-6
- Janković, A. (2015). Blended Learning at the Faculty of Philosophy in Kosovska Mitrovica and Why it Failed: A Case Study. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, 45(4), str. 313-331, DOI:10.5937/ZRFFP45-9388

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У прегледу релевантне литературе су дати аргументи у прилог првој хипотези којом се тврди да су наставници и студенти кључни фактори успеха модела комбиноване наставе. Ставови наставника о дигиталној технологији, њихова перцепција њене вредности за исходе учења, као и њихово самопоуздање и компетенције су изузетно важни за успешну примену модела комбиноване наставе, шта више наставници су важни и као потенцијалне препреке у овом процесу јер недостатак поверења у дигиталну технологију, недостатак дигиталних вештина, отпор према променама и негативни ставови могу имати погубан утицај на процес интеграције дигиталне технологије у наставни процес. Равноправно са наставницима, студенти представљају још једну кључну популацију у примени модела комбиноване наставе у високом образовању. Иако су миленијалци генерално способни за употребу дигиталне технологије, чињеница је да многи од нових студената је ретко користе за учење. Задовољство студената је кључни фактор у осигурању квалитета у високом образовању, посебно у моделу комбиноване наставе. Сходно томе, у наредна три поглавља се фокус пребацује на две студије пресека и компаративну анализу како би се испитале остале почетне претпоставке на којима се заснива овај пројекат.

Резултати прве студије пресека су показали да наставници имају позитиван став према примени дигиталне технологије, а млађи наставници са мање радног искуства су имали изразито позитивнији став. Међутим, недавна истраживања су показала да и наставници са дужим радним искуством имају позитиван став према технологији, што се може приписати већој изложености током ванредне наставе на даљину. Жене су данас самоувереније у коришћењу дигиталне технологије, а повећана употреба рачунара у настави смањила је родне разлике у ставовима међу наставницима. Ови налази су оповргнули другу хипотезу којом се претпостављало да ће наставници исказати одређени ниво анксиозности у раду на мрежи у поређењу са традиционалном наставом. Допунско истраживање са наставницима уз помоћ квалитативног инструмента је имало за циљ да испита самоперцепцију дигиталних вештина код наставника. Већина наставника себе описује као просечне кориснике што је очекиван налаз у складу са четвртм хипотезом којом се тврди да наставници не поседују дигиталне вештине неопходне за успешну примену модела комбиноване наставе. Такође је битно да су наставници своје дигиталне вештине најчешће стицали и усавршавали уз помоћ колега и пријатеља, онлајн туторијала или откривања кроз праксу, што сугерише потребу за адекватном формалном обуком наставника како би се унапредила ефикасност комбиноване наставе и примене дигиталних технологија што по потврђује шесту хипотезу у овом истраживачком пројекту.

Из прикупљених података у другој студији пресека може се закључити да студенти на основу њихових дигиталних навика у малој мери користе своје дигиталне уређаје за учење. Студенти углавном користе лаптоп или паметни телефон и већина њих проводи мање од сат времена недељно играјући игрице на дигиталним уређајима. Већина студената има вештину комуникације путем имејла и претраживања интернета, док су вештине коришћења комплекснијих софтвера или обављања мултимедијалних задатака на мрежи мање заступљене. Ови резултати указују на то да студентима недостају критичне дигиталне вештине за успешну примену комбинованог учења, што потврђује четврту хипотезу у овом истраживачком пројекту. Као и наставници, и студенти се углавном ослањају на видео туторијале и помоћ колега што нас поново враћа на потврду шесте хипотезе којом се тврди да је формална обука неопходна. Испитивање задовољства студената овим моделом је показало статистички значајну позитивну везу између квалитета наставе и олакшаног учења, занимљивости материјала и постигнутих циљева наставе. Такође, квалитет повратне

информације наставника показао се као важан фактор у задовољству студената, што је у складу са утисцима испитаника. Тестирање фреквенција показало је да су студенти високо оценили све аспекте наставе у виртуелном окружењу што оповргава трећу хипотезу на којој почива овај истраживачки пројекат.

Коначно, компаративна анализа је имала за циљ да између осталог потврди заједничке аспекте у ставовима наставника и студената према моделу комбиноване наставе. Самопроцена дигиталних вештина код наставника и студената је врло слична, основне дигиталне вештине су присутне код већине испитаника у оба подгрупа. Шта више, обе популације се најчешће ослањају на исте неформалне начине учења о коришћењу дигиталних алата. Наставници су изразили позитивне ставове према дигиталној технологији, што се видело у томе што је средња вредност њихових одговора била изнад очекиваног прага инструменталне средње вредности. Овај налаз се подудара са студијом о задовољству студената комбинованом наставом, која је такође показала да су квалитет наставног материјала и повратна информација наставника од кључног значаја за задовољство студената. Анализирани аспекти указују на сличне ставове наставника и студената према комбинованом учењу и тиме потврђују пету хипотезу у овом истраживачком пројекту. Други циљ компаративне анализе уједно и један од специфичних циљева овог пројекта је био да се испита правац кретања ставова наставника и задовољства студената у контексту комбиноване наставе у последњој декади. Упоредивањем неколико студија које су се бавиле овим истраживачки проблемом на истој или сличној популацији препознат је изразит узлазни тренд у позитивним ставовима наставника према дигиталној технологији. С друге стране, узлазни тренд у испитивању задовољства студената није јасно изражен. Ипак, препознат је позитиван став студента о употреби дигиталне технологије у настави као и високо развијена свест о њеној вредности за повећану интеракцију, доступност материјала и испуњеност исхода учења.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторска дисертација Аните Јанковић под називом *Комбиновани модел наставе енглеског језика на терцијарном степену образовања: проблеми, изазови и потенцијална решења* написана је у складу са упутствима и пропозицијама за завршни рад на докторским студијама. Дисертација има јасну структуру која олакшава читање и разумевање резултата истраживања. Теоријски преглед литературе је свеобухватан и прилагођен теми. Емпиријско истраживање које је реализовано кроз две студије пресека је спроведено у складу са захтевима научног рада. Коришћене су одговарајуће методе прикупљања података и њихове анализе. Кандидаткиња је пружила логично и доследно тумачење резултата засновано на релевантној литератури и теоријском оквиру. У дисертацији су успостављене јасне везе између приказаних података и постављених хипотеза чиме је показана способност кандидаткиње да критички размишља о властитим резултатима што укључује и расправу о ограничењима истраживања, идентификацију потенцијалних контрадикција или неочекиваних резултата те разматрање алтернативних објашњења. Коначно, у дисертацији су успешно повезани добијени резултати са постојећом литературом и теоријским оквиром, а кандидаткиња је демонстрирала разумевање ширег контекста истраживања и његову повезаност с претходним радовима, што указује на познавање подручја истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

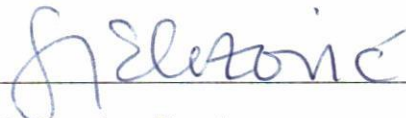
На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

У складу са претходно изнетим коментарима, Комисија позитивно оцењује докторску

дисертацију Аните Јанковић *Комбиновани модел наставе енглеског језика на терцијарном степену образовања: проблеми, изазови и потенцијална решења*. Сходно томе, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици да усвоји овај Извештај са позитивном оценом дисертације.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Сања Јосифовић Елезовић, редовни професор

2. Др Данијела Кулић, ванредни професор

3. Др Снежана Зечевић, доцент

